

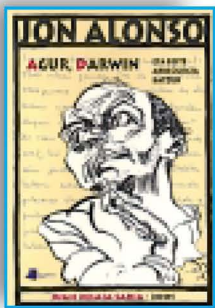
50eko hamarkadako euskal literatura aztergai dute 'Egan' aldizkariko azken alean

Aldizkaria: Egan, 2001 - 3/4. zenbakia.
Askoren artean.
Euskalerrriaren Adiskideen Elkartea, 2001
263 orrialde

Iaz Donostiako Miramar jauregian egindako jadunaldietako hitzaldiekin osatuta dago ale honen *Azterketa literarioak* atala. Euskal literaturak 50eko hamarkadan zuen egoera eta izandako arazoak ezagutzeko parada eskaintzen du atal horrek, Gillermo Etxeberriaren, Pako Suduperen, Anjel Lertxundiren, Txomin Peillenen, Iñigo Aranbarriren, Piarres Xarritonen, Javier Rojoren, Piarres Aintziarten, Julen Urkizaren, Xabier Kintanaren eta Juan San Martinen testuen bidez.

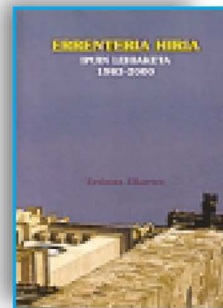
Jon Alonsok gogoeta egin du gure hizkuntzaz, literaturaz eta herriaz, saiakera laburretan

Saiakera: Agur, Darwin, eta beste arkeologia batzuk.
Jon Alonso.
Pamiela, 2001
139 orrialde. 9,62 euro

Saiakera sariketa berria aurkeztu zuen iaz Pamielak, eta Jon Alonsoren lan hau izan zen saritua; hala, saiakera laburrak biltzeko sortu duten Upaingoa bildumako lehen liburua bihurtu zen. Zazpi saiakera laburrek osatzen dute lana: *Agur, Darwin, Nafarroa Sizilia da, Traidorea eta heroiaren gaia, Ardo ezina (asmazio kaltebako baten kronika), Asmazio kaltegarri baten ajeak, sendabelarrak eta bestelako ortopediak eta Medeak bere semeak hil nahi ditu?* Munduan gertatzen ari diren aldaketek nora garamatzaten aztertu nahi izan du Alonsok.

Erretereria Hiria ipuin lehiaketako lan irabazleen bilduma osoa

Ipuina: Erretereria Hiria ipuin lehiaketa 1983-2000.
Askoren artean.
Ereintza Elkartea, 2001
176 orrialde.

Erretereria Hiria saria irabazi duten lan guztiak biltzen dira liburu honetan, eta idazleen curriculum laburrekin osatu dute. Hauexek daude irabazleen artean: Hasier Etxeberria, Imanol Zurutuza, Juan Luis Zabala, Charo Alza, Karlos Zabala, Joxe Manuel Bujanda, Xabier Mendiguren Elizegi, Eneko Fraile, Xabier Arzelus, Aitor Sarasola, Idoia Fraile, Aitor Zuberogitia, Xabier Agirre, Ander Izagirre, Jon Alvarez, Pedro Maria Alberdi, Galder Guenaga, Goio Ramos, Jasone Osoro, Ixiar Rozas, Xabier Rezabal, Xabier Aldai, Eider Rodriguez eta Laida Martinez.

Xake-mate

Eskua irakurleari luzatuz, maitasun keinu biluziak egin dizkigu bere poemetatik Kirmen Uribek

Amagoia Iban

«Atsegin ditut zelai berdeak zabaltzen dituzten leihoak, / ezagutzen ez ditudan hiriak, ezagutzen nauten drogak. / Atsegin ditut erreboltak, bizikletak, kantuak, aintzirak, / etxe zaharrak, gorputz biluziak, betiko zalantzak, elurra. / Atsegin ditut atsegin direnak, egur usaina, neguko portuak, / lehen-go kontuak, begirunea, egunez erditzten diren gauak». *Bitartean heldu eskutik* liburuko zazpigarren (eta azken) atalean irakur dakioke Kirmen Uriberi *Zelai berdeak* poema, eta bertan idazlearen barrenak ezagutu ditugula iruditu zaigu. Izan ere, gereziondoak, pagoak, urkiak, zelai berdeak, itsasoa, mundu urruneko zein hurbileko hainbat txoko, droga zenbait, kartzelak eta gatibuak, gerra zahar eta berriak, halabeharrezko eta plazerezko bidaiariak, kondairak, maitasuna, mina eta hamaika kezka existentzial irakurri dizkiogu orrialdeetan.

Poesia: Bitartean heldu eskutik.
Kirmen Uribe.
Susa, 2001
97 orrialde. 9,02 euro

Poesia moduan eman dizkigu horiek denak Uribek, hitz lauuko testuen tankera emanez gehienei, poetikotasuna kontatzen duen unearen eta irudiaren baitan zentratuz nabarmen.

«Bitartean heldu eskutik, eskatzen zigan, / ez dut promesarik nahi, ez dut damurik nahi, / maitasun keinu bat besterik ez». Eta maitasun keinu asko egin dizkigu *Bitartean heldu eskutik* honetan Uribek. Maitasun galduak, galdu gabekoak, ezinezkoak eta zinezkoak halako gardentasun gordin bezain xalo batekin aletuz. Eta maita-

sunak aurpegi asko ditu liburu honetan, munduan bertan bezala. Idazle maiteak, arrotz eta ezagun maiteak, toki maiteak, bizitzako une maiteak, usain maiteak, kolore maiteak, bidaiari maiteak... denek dute lekua poema liburu honetan.

Nostalgia, ironia...

Nostalgia ukituz ageri zaizkigu zenbait poema: «Inperfektua da hizkuntza, higatu egin dira zeinuak / errotarri zaharrak bezala, ibiliaren ibiliz. Horregatik, / ezin da esan Maitasuna, ezin da esan Edertasuna, / ezin da esan Elkartasuna, ezin esan. / Ez zuhaitz ez erreka ez bihotz. / Ahaztu egin da antzinako legea». Ironiaz beste batzuk, *Bidaia kaiera: Buthan* poema esaterako, Himalaya magaleko biztanle batek bisitari mendebaldarrei, ilargian dagoeneko pertsonen hanka-markak badi-rela jakitean, «eta zenbat sherpa behar izan zituzten / ura hara goraino eramateko?» galdetzen duenean. Eta ironiaren torlojuak bihurtzean, gure mundu honetako paradoxekin egiten du topo. Baita iragana gainditu ezinarekin ere. Ugariak dira maitearen urruntzea (edo heriotza) ulertu nahi eta ezina agertzen duten poemak, esaterako.

Gure eta besteren bazterrak

Barrutik kanporantz doa Uribe bere poemen ibilbidean, etxetik bertatik, gorputz propiotik mundu zabalera, besteren gorputzetara. Etxe ondoko gereziondotik urruneko basamortuetara, etxeko gerra umeetatik urruneko soldaduetara. Eta bat egiten dute urruneko pertsonen hurbilekoekin. Horrela, JosAnton Artzek gure bazterrei buruz idatziriko poema kantatua dakarkigu gogora *John Keats-en hilarti-*

Hainbat aurpegitako maitasuna gardentasun gordin bezain xalo batekin aletu digu Kirmen Uribek

tzaz poemak, «Idatzi neure izena ere urarekin, / euriak zehazten ditu eta / gurean gizakion siluetak» horrek. Eta Gabriel Arestik eta Marcel Duchampek bat egiten dute hil osteko munduan, xake partida ironiko bezain zerutiar batean. Arestik harriak botatzen ditu faltan, beira Duchampek. Eta poesiarren, artearen zeregina eta harrera dituzte hizpide.

«Eta konturatu naiz ezer ez garela arriskurik gabe, / atea zeharkatzerik ez, itsasoratzerik ez, maitalerik ez» idatzi digu Uribek, eta ohikoa ez zaigun poesia idatzi digu, proसारaino joan daitekeen zubi bat erabiliz, xalotasuna muturreraino eramanez bere gogoeta jarioari atea zabaliz. Mendia eta itsasoa, herria eta hiria, bizitza eta heriotza, iragana eta orainaldia, maitea eta mina uztartuz. Kaosari itxura ematen ahaleginduz. Gizakia munduaren neurrira ekarri nahiz. Zenbaitetan, biribila iruditu zaigu emaitza. Beste batzuetan, ez hainbeste. Baina lortu du irakurlea bere munduan murgilaraztea, bere gogoeta eta irudien biluzte jokoan aitzeko gogo gudan piztea. Joko hori xake partida bat moduan irudikatu dugu, gainera, hodei arteko Gabriel Arestiren eta Marcel Duchampen arteko hori legez. Partida galtzea ezinezkoa iruditu zaigu amaieran. Xake-mate.